

Suomen huoltovarmuus 1950-luvulta nykypäivään

HRUP ry:n Senioriupseerien kerho
15.5.2025

Komentaja evp. Petri Ahola-Luttila

Kuinka huoltovarmuudella voidaan vastata tällaisiin haasteisiin verkottuneessa ja laajasti kaupunkimaisessa maassamme.

Espanja pimeni – näin massiivinen sähkökatko vaikuttaa lomaileviin suomalaisiin

Sähkökatko pysäytti muun muassa metrol liikenteen.

JAA

TALLENNA

22.4. 19:09 | Päivitetty 23.4. 16:56

RUOTSIN kruununprinsessa **Victoria**, 47, vieraili Suomessa 22.–23. huhtikuuta.

Kruununprinsessa saapui Helsinkiin tiistaina iltapäivällä.

Keskiviikkona Victoria vieraili muun muassa Hanasaaren ruotsalais-suomalaisessa kulttuurikeskuksessa järjestettävässä huoltovarmuuskonferenssissa Espoossa ja myöhemmin Huoltovarmuuskeskuksessa.

Vierailun tarkoituksena oli keskustella siitä, miten Suomessa julkinen ja yksityinen sektori toimivat yhteistyössä huoltovarmuuden ylläpitämiseksi.

Victoria vieraili Suomessa osana monialaista ruotsalaista elinkeinoneuvostoa, jota johtaa Ruotsin siviilipuolustusministeri **Carl-Oskar Bohlin**.

Historian suurin kyberhyökkäys sulki USA:n tärkeimmän öljyputken – hätätila 17 osavaltioon

Iskusta epäillään mediatietojen mukaan venäläistä kyberrikollisryhmää.

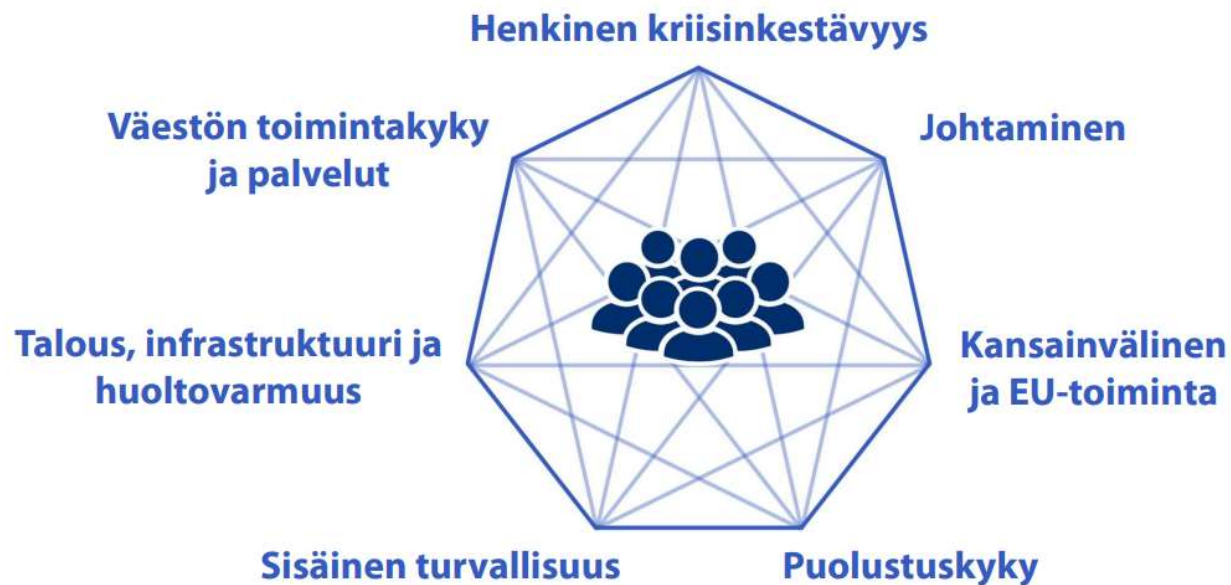

Mitä tehdä kun laaja sähkö- tai kaukolämpökatkos? Tietoliikenne ei toimi?

Ulkomaankauppa kohtaa häiriöitä? Yhteiskunnan kriisinsietokyky häiriintyy?

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

 Turvallisuuskomitea
Säkerhetskommittén

Lähde: Turvallisuuskomitea 16.1.2025

Uhkat ja riskit

Kokonaisturvallisuuden toimintamalli

tarjoaa yhteisen alustan turvallisuuden eri osa-alueille

Kyberturvallisuus

on kokonaisturvallisuuden näkökulmasta kokonaisturvallisuuden toteuttamista kybertoimintaympäristössä.

Kokonaismaanpuolustus

painottaa yhteiskunnan elintärkeitä toiminnoista puolustuskykyä ja sen vahvistamista koko yhteiskunnan voimavaroilla.

Kansallinen turvallisuus

korostaa kokonaisturvallisuuden toteuttamista tilanteissa, joissa kansallinen itsemääräämisoikeus, toimintavapaus tai kansalaisten elinmahdollisuudet ovat vakavasti uhattuina.

Huoltovarmuus

on osa kokonaisturvallisuuden perustaa ja painottaa elinkeinoelämän varautumista.

Turvallisuuskomitea
Säkerhetskommittén
The Security Committee

Mitä on huoltovarmuus?

Huoltovarmuudella pyritään turvaamaan yhteiskunnassa kaikkein **välttämättömmän** toiminnot.

Tämän johdosta luodaan ennakoiva kykyä selviytyä häiriötilanteissa ja kriisioloissa mahdollisimman vähin erityisjärjestelyin ja haitoin.

Valmius saadaan luotua

1. kartoittamalla mahdollisia riskejä ja niiden vaikutuksia,
2. arvioimalla etukäteissuunnittelulla eri keinoja minimoida eri riskien ja häiriöiden vaikutuksia sekä
3. toteuttamalla kaikki ennalta arvioidut toimenpiteet.

Huoltovarmuus on yleistä **kaikkien eri osapuolten**, siis julkishallinnon, talouselämän ja **yksittäisten kansalaiste**, yhdessä tehtyjä ja toisiinsa sovitettuja toimia ja toimenpiteitä.

Taustaa huoltovarmuuden kehitykselle

Huoltovarmuuden juuret Suomessa ulottuvat yli sadan vuoden taakse 1900-luvun alkuun.

Huoltovarmuus on kuitenkin elänyt ajassa ja kehittynyt muuttuvan maailman mukana.

2000-luvulla huoltovarmuus on materiaalisen varautumisen lisäksi myös kriisinkestävyyden parantamista ja jatkuvuuden hallintaa, jota tehdään kiinteässä yhteistyössä yritysmaailman, julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin kanssa.

1950-luku

Puolustustaloudellinen suunnittelukunta aloittaa. Suunnitelmallinen teollistaminen käynnistyy, osin puolustustaloudellisin painotuksin.

Muodollisesti huoltovarmuuden käsitteen luominen pohjautui pääosin teollisuusjohtajien kokemukseen ja tavoitteeseen ettei elinehtoja ja tuotantoa ”yllätettäisiin”.

Aloitettiin varmuusvarastojen mittava rakentaminen (vilja, polttoaineet) ja kehitettiin huoltovarmuutta tukevaa lainsäädäntö (esim. rakennuslaki 1958: väestönsuojien rakentamisvelvoite).

Varastoitiin myös tarpeellinen määrä puolustustarviketeollisuuden tarvitsemia tarvikkeita ja materiaaleja, mm. duralumiinia.

1960-luku

Lainsäädäntö varautumiselle vakiintuu. Organisaatiota ja toimintaa kehitetään.

Lakipuolustustaloudellisesta suunnittelukunnasta (20.5.1960)

1§

Ne selvittely-, suunnittelu- ja järjestelytehtävät, jotka ovat tarpeen **maan taloudellisen puolustusvalmiuden kehittämiseksi sekä väestön toimeentulon ja talouselämän turvaamiseksi sodan taikka sodan vaaran tahi maan ulkopuolella sattuneen sodan tai vaikutuksiltaan siihen verrattavan muun erityisen tapahtuman aiheuttamien poikkeuksellisten olojen aikana**, kuuluvat puolustustaloudelliselle suunnittelukunnalle, mikäli niitä ei lailla tai asetuksella ole annettu muun viranomaisen asiaksi.

Suunnittelukunnan suoritettavaksi voidaan asetuksella antaa myös joidenkin, 1 momentissa tarkoitettujen päämäärien toteuttamiseksi tarpeellisten tehtävien toimeenpaneminen.

Suunnittelukunta on kauppa- ja teollisuusministeriön alainen.

2§

Puolustustaloudelliseen suunnittelukuntaan kuuluu puheenjohtaja ja tarpeellinen määräjäseniä. Suunnittelukunnan puheenjohtajan ja jäsenet, joiden **tulee olla maan talouselämään taikka valtion- tai kunnallishallintoon perehtyneitä henkilöitä**, määrää valtioneuvosto neljäksi vuodeksi kerran.

1970-luku

Energiakriisi tuo näkyviin kansainvälisten kriisien ja riippuvuuksien vaikutukset. Perushuoltotaso määritellään uudelleen. Ministeriöihin valmiuspäälliköt.

1980-luku

Huoltovarmuuden tavoitteet määritellään. Kriittisimpiin yrityksiin valmiuspäällikkö ja valmiussuunnittelua tehostetaan.

1990-luku

Huoltovarmuuskeskus perustetaan: varautumistoimien keskitetty koordinointi, edistäminen ja toimeenpano.

Valmius- ja puolustuslait korvaavat ns. säännöstely- ja sotatilalait. Kansainvälinen yhteistyö osaksi toimintaa.

Liittyminen Euroopan Unioniin ja Naton PfP-sopimus.

2000-luvun alku

PTS neuvottelukunta lakkautetaan 9.11.2007 hyväksytyllä lailla. Samalla tehtävät siirrettiin Huoltovarmuuskeskukselle sekä sektoreille ja pooleille.

Puolustustaloudellinen suunnittelukunta korvattiin **Huoltovarmuuskeskuksen yhteydessä toimivalla Huoltovarmuusneuvostolla** sekä sen pysyvinä yhteistoimintaeliminä komitean tapaan toimivilla **sektoreilla ja pooleilla**. Samalla Huoltovarmuuskeskuksen johtokunta korvattaisiin hallituksella ja keskuksen johtoon nimitettäisiin yksityisoikeudellisessa palvelussuhteessa toimiva toimitusjohtaja

Huoltovarmuuden käytännön toteutus on perustunut Suomessa pitkään julkisen vallan ja elinkeinoelämän yhteistyöhön. Lain tavoitteena on säilyttää muuttuvassa toimintaympäristössä taloudellinen ja toiminnallisesti tehokas huoltovarmuuden suunnittelujärjestelmä, joka perustuu kumppanuusmalliin ja on kansalaisten, yritysten ja viran-omaistenkin kannalta hyväksyttävä.

Natoon liittyminen 5.7.2022.

Millä tavoin huoltovarmuutta ohjataan

- a. **Omatoiminen varautuminen, jolloin yksittäiset kansalaiset voivat valmistautua ennakkoon erilaisiin häiriöihin, kuten sähkö- ja vesikatkoihin tai kyberhyökkäyksiin, sekä kriisitilanteisiin.**
- b. Hallitusohjelmat ja lainsäädäntö
- c. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS)
- d. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaiset uhkamallit
- e. Esimerkkejä häiriöistä (häiriötietopankit)

Valtioneuvosto asettaa huoltovarmuudelle yleiset tavoitteet (I)

Keskeisin tavoite on

turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus, jotta väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet pystytään täyttämään kaikissa olosuhteissa.

Huoltovarmuustyön tavoitteena on

vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot voidaan hoitaa kansallisin toimenpitein. Lähtökohtina ovat vakaa julkinen talous, monipuolinen teollinen tuotanto, kilpailukykyinen kansantalous ja toimivat kansainväliset markkinat.

Valtioneuvosto asettaa huoltovarmuudelle yleiset tavoitteet (II)

Perinteisesti huoltovarmuus on merkinnyt

materiaalien saannin varmistamista. Toiminnan painopistettä suunnataan entistä vahvemmin kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn varmistamiseen. Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan perusrakenteita, palveluja ja niihin liittyviä toimintoja, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi **sähköverkko, vesihuolto ja liikenneväylät sekä tieto- ja rahaliikenteen turvatut yhteydet.**

Kansainväliset keskinäisriippuvuudet ja globaalit arvoketjut ovat yhä merkittävämpiä. Siksi huoltovarmuustoiminta edellyttää laajaa kansainvälistä yhteistyötä.

Yhteistyö julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen kesken on edellytys toimivalle huoltovarmuudelle.

Huoltovarmuusorganisaatio

Huoltovarmuusorganisaatio (HVO) on verkosto, joka työskentelee yhdessä Suomen toimintakyvyn ja sen edellyttämän huoltovarmuuden hyväksi. Siihen **kuuluvat Huoltovarmuuskeskus ja sen hallitus, huoltovarmuusneuvosto sekä eri toimialojen sektorit ja poolit.**

Lisäksi yhteistyötä tehdään alueellisten toimijoiden, kuten aluehallintovirastojen, kuntien ja kaupunkien sekä useiden alueellisten toimikuntien kanssa.

Elinkeinoelämän ja julkishallinnon yhteistyö on ratkaisevaa huoltovarmuuden varmistamisessa. Huoltovarmuusorganisaatio ylläpitää ja kehittää Suomen huoltovarmuutta **yhteistyössä julkisen sektorin, useiden satojen yritysten, järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.** Tavoitteena on turvata huoltovarmuuden kannalta kriittisten organisaatioiden ja sitä kautta koko yhteiskunnan toimintaedellytykset kaikissa olosuhteissa.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös
2.11.2017

Huoltovarmuuden toimialat (sektorit) 2020-luvulla

Alueellinen toiminta

Elintarvikehuolto

Energiahuolto

Finanssiala

Logistiikka

Teollisuus

Terveystenhuolto

Tietoyhteiskunta

Yksityinen turva-ala

KOVA-toimikunta

Sektoreiden tehtävänä on

Edistää elinkeinoelämän ja viranomaisten välistä yhteistyötä.

Ohjata, koordinoida ja seurata oman alansa varautumista.

Seurata alansa poolien toimintaa.

Selvittää huoltovarmuuden kehittämiskohteita.

Tehdä esityksiä huoltovarmuuden kehittämiseksi.

Arvioida ja analysoida oman alansa uhkia ja huoltovarmuuden kehityssuuntia.

Poolit vastaavat toimiala- ja toimipaikkakohtaisesta operatiivisesta varautumisesta ja niiden toimintaa suunnitellaan sekä toteutetaan yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Poolien toiminta perustuu toimialajärjestöjen ja Huoltovarmuuskeskuksen välisiin sopimuksiin.

Poolien tehtävänä on yhdessä alan yritysten kanssa

Seurata, selvittää, suunnitella ja valmistella oman alansa huoltovarmuutta.

Huolehtia organisaationsa huoltovarmuuden kehittämisestä.

Ylläpitää toimistonsa valmiutta.

Määritellä ja laatia poikkeusolojen toimintoja koskevat yleissuunnitelmat.

Laatia ja ylläpitää toimialansa **kriittisten yritysten ja toimipaikkojen** tietokantaa.

Poolien tehtävänä on yhdessä alan yritysten kanssa (jatkoa)

Ohjata ja seurata alansa yritysten varautumista.

Tehdä selvityksiä korvaavien toimintojen kehittämiseksi.

Suunnitella henkilöstön ja muiden voimavarojen käyttöä poikkeusoloissa.

Tehdä selvityksiä ja esityksiä varmuus- ja turvavarastoinnin tarpeesta.

Hankkia ja ylläpitää edustamiensa toimialojen toimintoja ja toimintaedellytyksiä koskevia tietoja.

Järjestää alan valmiuden ylläpitämiseksi tarpeellisia tiedotus-, koulutus- ja harjoitustilaisuuksia.

Alan yritykset osallistuvat poolin järjestämään koulutukseen ja suunnittelutyöhön sekä varautuvat poolin antamien ohjeiden mukaan.

Poolit toimivat näillä eri toimialoilla

ALUEELLINEN TOIMINTA

ELVAR-toimikuntien

ELINTARVIKEHUOLTO

Alkutuotantopooli

Elintarviketeollisuuspooli

Kauppa- ja jakelupooli

Ruokapalvelupooli

ENERGIAHUOLTO

Kaasupooli

Lämpöpooli

Polttonestepooli

Sähköpooli

Lämpöpooli

FINANSSIALA

Rahoitusalan pooli

Taloushallintoalan pooli

Vakuutusalan pooli

LOGISTIIKKA

Ilmakuljetuspooli

Maakuljetuspooli

Vesikuljetuspooli

Satamapooli

Poolit toimivat näillä eri toimialoilla

TEOLLISUUS

Kemian pooli
Metsäpooli
MIL-pooli
Muovi- ja kumipooli
Rakennuspooli
Teknologiapooli
Kriittiset materiaalit
(kriittiset materiaalit ryhmä)

TERVEYDENHUOLTO

Terveystenhuoltopooli
Vesihuoltopooli
Jätehuoltopooli

TIETOYHTEISKUNTA

Digipooli
Mediapooli

YKSITYINEN TURVA-ALA

Yksityinen turva-alan pooli

KOVA-toimikunta

Mukana olevat yhdistykset ja organisaatiot edistävät yhteiskunnan huoltovarmuutta ja varautumista, luonnontuotteiden, riistan ja kalan talteenottoa ja käyttöä, kotiviljelyä, puutarhanhoitoa, ympäristöhoitoa, kotimaisten energialähteiden käyttöä sekä kotitaloutta ja ruokakulttuuria.

Alueellinen toiminta

Eri hallinnonalojen ja toimialojen varautumisen ja huoltovarmuuden yhteensovittamista kehitetään sekä Valtakunnallisella ja alueellisella tasolla.

Varautumisesta ja huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset ja Huoltovarmuusorganisaatio (HVO) ylläpitävät sekä kehittävät huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvittavaa poikkihallinnollista varautumista alueetasolla sekä varmistavat osaltaan elinkeinoelämän, julkishallinnon ja kolmannen sektorin yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon.

Elinkeinoelämän alueellisen varautumisen kehittämiseksi toimii viisi poikkisektoraalista elinkeinoelämän varautumisyhteistyön toimikuntaa ns. ELVAR-toimikuntaa.

Vuosien 2021–2024 aikana valtakunnallisen sekä alueellisen tason eri hallinnonalojen ja toimialojen varautumisen ja huoltovarmuuden yhteensovittamista kehitettiin HVK:n Alue 2030 -ohjelmassa. Vaikka ohjelma on päättynyt, jatketaan alueellista kehitystyötä sekä ohjelmassa aloitettuja projekteja edelleen osana HVK:n aluetiimin työtä sekä osana muita HVK:n strategiakauden 2030-ohjelmia. Myös yhteistyötä ohjelman keskeisten sidosryhmien kanssa jatketaan.

Huoltovarmuuskeskuksessa (HVK) alueellisen varautumisen kehittämisen parissa työskentelee aluetiimi, jossa vuoden 2024 alusta lähtien on työskennellyt myös kolme alueellista varautumisasiantuntijaa. Lisäksi alueellista huoltovarmuustyötä tehdään HVO:n pooleissa.

Miten huoltovarmuus muuttuu ajan mukaan

Kauppa- ja teollisuusministeriö,
vuosi 1966

SPEK ry ja Huoltovarmuuskeskus, vuosi 2023

Miten huoltovarmuus muuttuu ajan mukaan

Kauppa- ja teollisuusministeriö, vuosi 1966

Koska tuonnin varassa olevista tuotteista saattaa jo mahdollisen häiriön alkuvaiheessa syntyä puutetta, on kuitenkin tarkoituksenmukaista varastoida alkuun seuraavia tuotteita:

	henkeä kohti
sokeria	2 — 10 kg
kahvia	1 — 3 „
teetä	100–200 g
suolaa	2 — 5 kg
lisäksi myös saippuaa	1 — 3 „

Pahimmassa tapauksessa saattaa muidenkin tuotteiden jakelu häiriintyä. Tällaisia tilanteita varten olisi KOTIVARA-varastoon hankittava myös seuraavia elintarvikkeita: kuivaa leipää, herneitä, ryynejä ja makaroneja sekä lisäksi myös liha- ja kalasäilykkeitä täyssäilykeinä, perunajauhoja ja -hiutaleita, maitojauhetta, kuivia keittoja ja kuivattuja hedelmiä.

Kotivaraan kuuluu:

- Vesiastiat (puhtaat ja kannelliset)
- Pullovettä (vähintään 5 litraa/henkilö)
- Helposti valmistettavaa ja kaikille perheenjäsenille sopivaa ruokaa
- Ruokaa ja vettä lemmikkieläimille
- Paristoilla toimiva radio
- Paristoilla toimiva taskulamppu
- Paristoja
- Ladattu varavirtalähde esimerkiksi puhelinta varten
- Retkikeitin, polttoainetta ja tulitikut
- Vähän käteistä rahaa
- Välttämättömät lääkkeet
- Joditabletteja
- Muovipusseja ja vessapaperia
- Hygieniatarvikkeet (esimerkiksi kosteuspyyhkeitä ja käsidesiä)
- Ensiaputarvikkeet
- Polttopuita, jos on takka tai puu-uuni
- Palovaroitin
- Käsisammutin/sammutuspeite
- Ilmastointiteippi

HUOLTOVARMUUTEEN LIITTYVÄT VARASTOINNIT

Valtion valmiusvarastot

Valtion varmuusvarastoja pidetään väestön toimeentulolle, elinkeinoelämän toiminnalle ja maanpuolustusta tukevalle tuotannolle sekä huoltovarmuutta koskevien Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kannalta välttämättömistä raaka-aineista ja tuotteista.

Suomessa on **kaksi EU:n komission rahoittamaa valmiusvarastoa**, eli rescEU-varastoa. Varastot ovat osa EU:n pelastuspalvelumekanismia, jonka kautta maat voivat pyytää apua, mikäli omat resurssit eivät riitä suuren onnettomuus- tai kriisitilanteen hoitamiseen. Apua välittää EU:n hätäavun koordinaatiokeskus (ERCC), joka voi pyytää Suomea tai vastaavaa materiaalia varastoivaa maata toimittamaan tarvikkeita onnettomuuden kohdanneeseen maahan.

Velvoitevarastot

Tuontipolttoaineiden ja lääkkeiden laissa säädetyn minimimäärän varmuusvarastointi, josta huolehtivat tuontipolttoaineiden maahantuojat ja tärkeimmät käyttäjät sekä lääkkeiden valmistajat, maahantuojat, kunnalliset terveydenhuollon toimintayksiköt sekä Terveys ja hyvinvoinnin laitos.

Fimea valvoo velvoitteen toteutumista.

Kaupan olevista myyntiluvallisista noin 6 700 lääkevalmisteesta velvoitevarastoitavia oli noin 960 (vuonna 2017).

Huoltovarmuuskeskus maksaa korvauksia velvoitevarastoinnin aiheuttamista kustannuksista lääketehtaille ja lääkkeiden maahantuojille.

Tuontipolttoaineiden velvoitevarastointilain perusteella varastointivelvoite koskee:

- ~~kivihiililaitoksia ja kivihiilen maahantuojia~~
- raakaöljyn ja öljynjalostuksen syöttöaineiden maahantuojia
- öljytuotteiden maahantuojia
- maakaasulaitoksia ja maakaasun maahantuojia (ml. LNG).

Turvavarastot

Varmuusvarastointi, josta yritys huolehtii vapaaehtoisesti turvatakseen oman toimintansa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Turvavarastoja voidaan perustaa ja ylläpitää väestön toimeentulon turvaamiseksi ja tuotantotoiminnan ylläpitämiseksi välttämättömien raaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden varastoimiseksi ulkomaankaupan häiriöiden varalta.

Turvavarastointisopimus on tehtävä vähintään kolmeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Voimassa olevaa sopimusta voidaan kuitenkin jatkaa vähintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Turvavarastojen perustamista ja ylläpitämistä varten myönnetään korkotukilainoja kulloisenkin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Huoltovarmuuden rahoittaminen

11 §

- Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa on valtion talousarvion ulkopuolella oleva huoltovarmuusrahasto, johon tuloutetaan nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain [\(1472/94\)](#) nojalla kannettava huoltovarmuusmaksu. [\(29.12.1994/1527\)](#)
- Viljan, siemenviljan ja nurmikasvien siemenen varmuusvarastoinnista aiheutuvat korkomenot ja muut kustannukset voidaan korvata valtion talousarviosta. [\(18.12.1995/1632\)](#)
- Huoltovarmuuskeskus hinnoittelee suoritteensa liiketaloudellisin periaattein, ellei huoltovarmuuden turvaaminen muuta edellytä. [\(2.9.2005/688\)](#)

Ohessa on kuvattu, kuinka yhteiskunta pyrkii tukemaan huoltovarmuuden järjestelyillä mahdollisten häiriöiden minimoimiseksi.

Keskeistä on kuitenkin kuinka me jokainen huolehdimme jo ennakkoon omasta ja läheisimpien varautumisesta.

KYSYMYKSIÄ???

